

Współdziałanie jednostek samorządu terytorialnego z mieszkańcami w 2022 r.

31.01.2024 r.

43

Wzrost liczby gmin, które utworzyły w 2022 roku budżet obywatelski w porównaniu do roku 2021

Na koniec 2022 roku 320 gmin (tj. 12,9% wszystkich w Polsce) wyodrębniło w budżecie gminy kwotę na budżet obywatelski. W gminach powyżej 50 tysięcy mieszkańców budżet obywatelski posiadało 85,6% gmin.

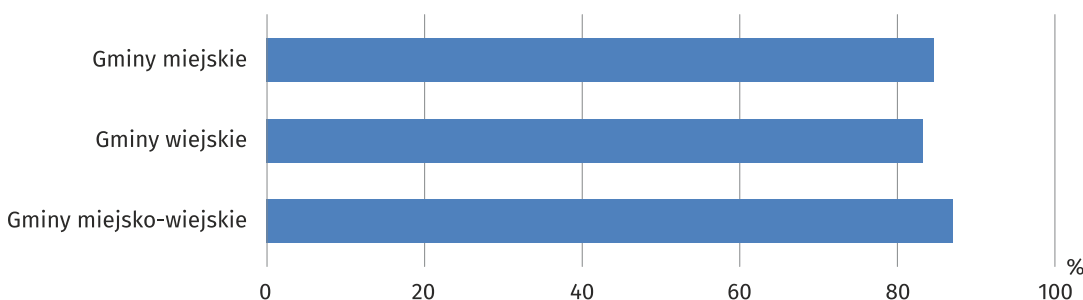
Aktywność obywatelska oraz zaangażowanie w procesy podejmowania decyzji dotyczących mieszkańców staje się coraz bardziej powszechnym zjawiskiem w jednostkach samorządu terytorialnego. Mieszkańcy nie ograniczają się tylko do uczestniczenia w wyborach samorządowych, ale współuczestniczą w sprawach lokalnych dotyczących ich życia biorąc aktywny udział w konsultacjach społecznych, czy też w podejmowaniu decyzji w sprawach realizacji projektów finansowanych z budżetu obywatelskiego czy funduszu sołectkiego. Ważnym celem konsultacji społecznych jest wypracowywanie rozwiązań, które pomogą władzom gminy w podjęciu optymalnych decyzji publicznych uwzględniających stanowisko lokalnej społeczności. W ramach konsultacji społecznych władze gminy mogą przedstawiać swoje propozycje aktów prawnych, planowania inwestycji oraz przedsięwzięć, które będą miały wpływ na życie mieszkańców oraz uzyskują od mieszkańców propozycję zmian, co pozwala na lepsze planowanie przyszłych działań.

Dane dotyczące konsultacji społecznych i budżetu obywatelskiego opracowano na podstawie przekazanych przez gminy informacji na sprawozdaniach SG-01 Statystyka gminy: współdziałanie z mieszkańcami i SG-01 Statystyka gminy: rozwój gospodarki społecznej, natomiast dane dotyczące funduszu sołectkiego na podstawie sprawozdania z wykonania planu wydatków budżetowych jednostek samorządu terytorialnego RB-28s, których gestorem jest Ministerstwo Finansów.

Konsultacje społeczne

W 2022 roku konsultacje społeczne przeprowadzono w 1955 gminach. W zdecydowanej większości gmin, w których odbyły się konsultacje społeczne (1703), zasady ich przeprowadzania regulował akt prawa miejscowego przyjęty przez radę gminy.

Wykres 1. Gminy, w których, wg stanu na 31 grudnia, obowiązywał akt prawa miejscowego regulujący zasady i tryb przeprowadzania konsultacji społecznych

Najczęściej inicjatorem przeprowadzania konsultacji społecznych był wójt/burmistrz/prezydent miasta – w przypadku 1854 gmin, najrzadziej jednostki pomocnicze gminy – w 30 gminach. Ogółem w 2022 roku przeprowadzono 10244 konsultacji. W rozbiciu na obszary, najczęściej – 24,8% – dotyczyło obszaru ładu przestrzennego i gospodarowania nieruchomościami,

W 2022 roku przeprowadzono 10244 procesów konsultacji i przyjęto 6667 uchwał zawierających rozwiązania, które zostały poddane konsultacjom

najmniej – 1,1% – lokalnego transportu zbiorowego. Do informowania mieszkańców o konsultacjach społecznych wykorzystywano BIP urzędu gminy lub stronę internetową w 1933 przypadkach, często wykorzystywano również media społecznościowe (772 razy) oraz przekazywano informacje na plakatach, afiszach i ulotkach – 604.

Spośród wykorzystywanych form konsultacji społecznych, zgłaszanie uwag i opinii najczęściej było realizowane w siedzibie urzędu – 1765 przeprowadzonych konsultacji, w formie elektronicznej (e-mail lub strona internetowa) – 1682 i pocztą tradycyjną - 1375 razy. Najrzadziej wykorzystano przeprowadzanie sondaży wśród mieszkańców – 208 przeprowadzonych konsultacji.

Najczęściej do informowania o przeprowadzanych konsultacjach i do przeprowadzania konsultacji wykorzystywano kilka sposobów ich realizacji dając mieszkańcom możliwość wyboru dogodnej formy.

W 1217 gminach opracowywano raporty z przebiegu konsultacji społecznych, w tym 938 gmin (77,1%) opublikowało raporty w BIP lub/i na stronie internetowej ze wszystkich przeprowadzonych konsultacji.

Tablica 1. Uchwały rad gmin przyjęte w 2022 roku

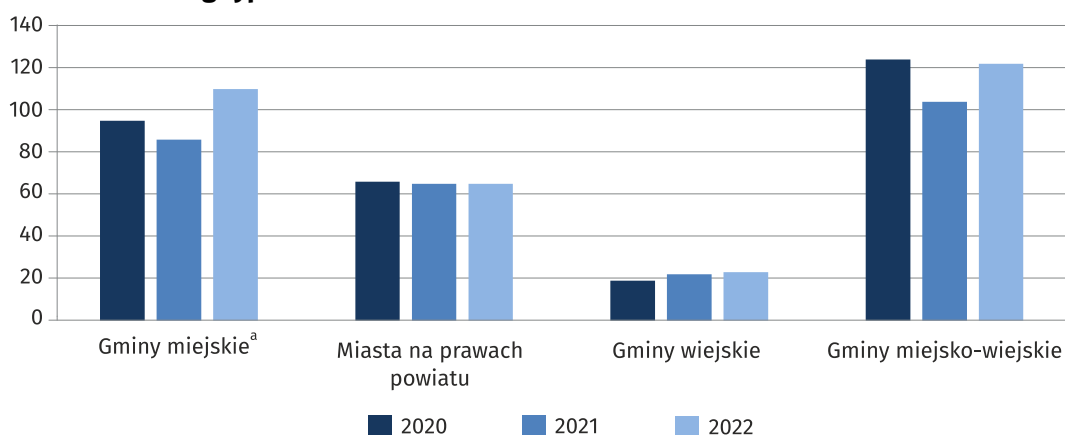
Wyszczególnienie	Ogółem	Zawierające rozwiązania, które zostały poddane konsultacjom społecznym		W % ogółu uchwał
			w tym konsultowane obywatelnie na podstawie ustaw	
POLSKA	239140	6667	5645	2,8
Dolnośląskie	18380	378	321	2,1
Kujawsko-pomorskie	12546	305	262	2,4
Lubelskie	15808	330	287	2,1
Lubuskie	7120	147	131	2,1
Łódzkie	16336	336	293	2,1
Małopolskie	19814	495	369	2,5
Mazowieckie	29509	638	563	2,2
Opolskie	7231	192	164	2,7
Podkarpackie	16520	293	258	1,8
Podlaskie	8378	273	254	3,3
Pomorskie	13378	398	313	3,0
Śląskie	18522	1585	1334	8,6
Świętokrzyskie	9352	244	175	2,6
Warmińsko-mazurskie	11402	266	248	2,3
Wielkopolskie	22219	595	518	2,7
Zachodniopomorskie	12625	192	155	1,5

Ogółem w 2022 roku przyjęto 6667 uchwał zawierających rozwiązania, które zostały poddane konsultacjom społecznym, w tym 5645, których konsultowanie było obligatoryjne na podstawie ustaw. Liczba gmin, w których przyjęto co najmniej jedną uchwałę zawierającą rozwiązania, które zostały poddane konsultacjom społecznym wyniosła 1673.

Budżet obywatelski

Gminy, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (art. 5a), mogą wyodrębnić w swoim budżecie środki z przeznaczeniem na budżet obywatelski, w ramach którego wyznaczona odgórnie kwota wydatków przeznaczana jest na inicjatywy i projekty inwestycyjne bezpośrednio zgłaszane przez społeczeństwo lokalne. W jego ramach mieszkańcy w bezpośrednim głosowaniu decydują corocznie o części wydatków budżetu gminy, które zostają uwzględnione w uchwale budżetowej gminy. Utworzenie budżetu obywatelskiego w gminach będących miastami na prawach powiatu jest obowiązkowe, a jego wysokość wynosi co najmniej 0,5% wydatków gminy zawartych w ostatnim przedłożonym sprawozdaniu z wykonania budżetu.

Wykres 2. Gminy, które wyodrębniły kwotę na budżet obywatelski w latach 2020-2022 według typów

a Bez miast na prawach powiatu

W 2022 roku budżet obywatelski posiadało 12,9% wszystkich gmin w Polsce, z tego: 34,4% gmin miejskich, 20,3% miast na prawach powiatu, 7,2% gmin wiejskich i 38,1% gmin miejsko-wiejskich.

Tablica 2. Kwota zaplanowana na budżet obywatelski w latach 2020-2022 według województw

Województwa	2020	2021	2022	2020=100
	mln zł			
Dolnośląskie	42,2	43,5	50,9	120,6
Kujawsko-pomorskie	35,2	35,2	35,8	101,7
Lubelskie	21,3	22,4	23,1	108,5
Lubuskie	16,4	10,7	17,2	104,9
Łódzkie	60,1	32,2	37,1	61,7
Małopolskie	45,3	48,6	54,0	119,2
Mazowieckie	110,2	111,1	125,5	113,9

Tablica 2. Kwota zaplanowana na budżet obywatelski w latach 2020-2022 według województw (dok.)

Województwa	2020	2021	2022	
	mln zł			2020=100
Opolskie	10,2	9,9	11,3	110,8
Podkarpackie	20,8	18,8	19,5	93,8
Podlaskie	18,6	17,8	20,3	109,1
Pomorskie	45,3	46,5	50,0	110,4
Śląskie	108,2	102,6	105,8	97,8
Świętokrzyskie	9,2	10,4	10,4	113,0
Warmińsko-mazurskie	12,1	13,8	14,4	119,0
Wielkopolskie	39,4	38,9	42,5	107,9
Zachodniopomorskie	26,3	28,9	32,9	125,1

W 2022 r. gminy wyodrębniły na budżety obywatelskie kwotę 650,7 mln zł. Kwota wzrosła o 59,4 mln zł w stosunku do 2021 roku i o 29,9 mln zł do 2020 roku. W trzech województwach, w porównaniu do 2020 roku, odnotowano zmniejszenie kwoty przeznaczonej na budżet obywatelski.

W 2022 roku największy odsetek gmin, które wyodrębniły kwotę na budżet obywatelski zanotowano w województwie śląskim (23,4%), a najmniejszy w świętokrzyskim (6,9%).

Wśród gmin, które zamieszkuje do 5 tysięcy mieszkańców budżet obywatelski w 2022 r. posiadało 0,7% gmin, a od 5 tysięcy mieszkańców do 50 tysięcy mieszkańców – 14,1% gmin. Natomiast w gminach powyżej 50 tysięcy mieszkańców 85,6% gmin posiadało budżet obywatelski.

Fundusz sołecki

Fundusz sołecki to środki finansowe wyodrębnione z budżetu gminy na podstawie ustawy o funduszu sołeckim, które służą poprawie warunków życia danej społeczności. Przeznaczenie środków odbywa się na podstawie decyzji mieszkańców podjętej w trakcie zebrania wiejskiego. Fundusz sołecki jest utworzony wyłącznie dla sołectw, w tym przypadku ustawodawca wykluczył wyodrębnienie środków dla jednostek pomocniczych, tj. osiedli, dzielnic (oboznaczenie takie nie obowiązuje w przypadku budżetu obywatelskiego). W ramach funduszu sołeckiego gmina może otrzymać z budżetu państwa zwrot, w formie dotacji celowej części wydatków wykonanych w ramach tego funduszu.

Według danych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji¹ w 2022 roku w 1501 gminach (w 2021 było 1498 gmin, a w 2020 - 1527) po podjęciu decyzji przez radę gminy o realizacji funduszu sołeckiego zaplanowano wydatki w jego ramach.

W 2022 r. wydatki w ramach funduszu sołeckiego realizowało 1472 gminy. W porównaniu do 2021 roku było to o 22 gminy mniej

¹ <https://www.gov.pl/web/mswia/fundusz-solecki> - dostęp 17.01.2024 r.

Tablica 3. Gminy, które wydatkowały środki finansowe na fundusz sołecki w latach 2020-2022 według typów

Wyszczególnienie	2020	2021	2022
Ogółem	1551	1494	1472
Gminy miejskie ^a	4	5	7
Miasta na prawach powiatu	3	3	3
Gminy wiejskie	1018	961	943
Gminy miejsko-wiejskie	526	525	519

a Bez miast na prawach powiatu

W 2022 r. wydatki z tytułu funduszu sołeckiego odnotowało 59,4% ogółu gmin w Polsce z tego: 0,5% gmin miejskich, 0,2% miast na prawach powiatu, 64,1% gmin wiejskich i 35,3% gmin miejsko-wiejskich.

Spośród 2173 gmin, w których w 2022 roku funkcjonowały sołectwa 67,7% z nich poniosło wydatki w ramach funduszu sołeckiego. Najwyższy odsetek gmin posiadających sołectwa, w których został wyodrębniony fundusz sołecki zanotowano w województwie opolskim (86,8%), a najniższy w województwie podlaskim (43,9%).

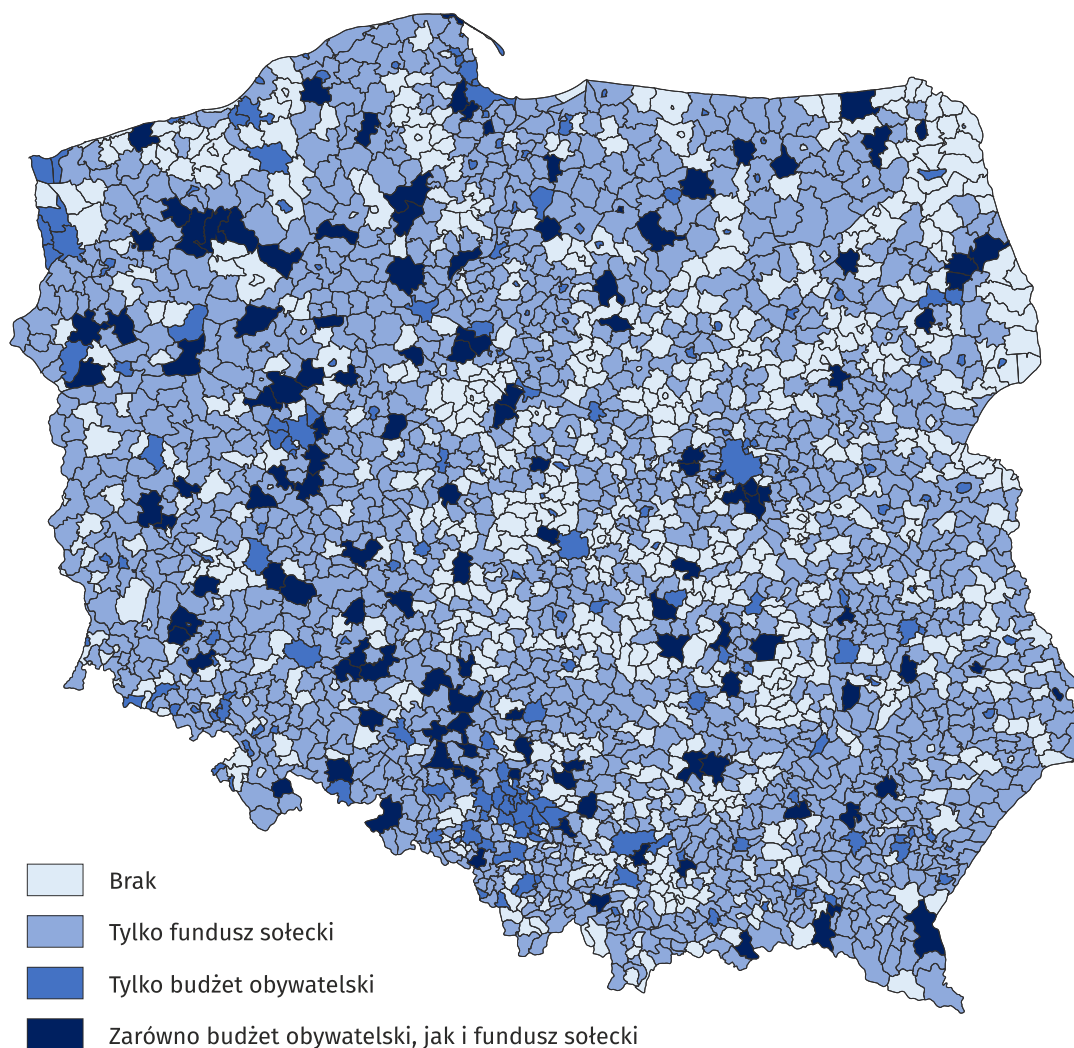
Tablica 4. Wydatki poniesione z funduszu sołeckiego w latach 2020-2022 według województw

Województwa	2020	2021	2022	
	mln zł			2020=100
Dolnośląskie	39,2	41,8	46,1	117,6
Kujawsko-pomorskie	38,4	42,3	44,9	116,9
Lubelskie	51,9	52,9	55,3	106,6
Lubuskie	18,6	19,9	20,3	109,1
Łódzkie	32,4	32,5	36,0	111,1
Małopolskie	38,7	43,6	46,9	121,2
Mazowieckie	83,3	88,6	94,5	113,4
Opolskie	20,4	22,8	23,9	117,2
Podkarpackie	36,9	42,3	45,7	123,8
Podlaskie	21,5	20,8	21,1	98,1
Pomorskie	32,8	35,8	39,5	120,4
Śląskie	25,4	27,8	30,6	120,5
Świętokrzyskie	22,7	24,6	25,2	111,0
Warmińsko-mazurskie	30,8	33,2	34,8	113,0
Wielkopolskie	65,1	70,9	77,9	119,7
Zachodniopomorskie	19,5	22,3	22,9	117,4

W 2022 r. trzy miasta na prawach powiatu z województwa lubuskiego, podlaskiego oraz śląskiego posiadały wyodrębnioną kwotę na fundusz sołecki

W 2022 r. ogółem z funduszu sołeckiego gminy wydatkowały 665,7 mln zł, w stosunku do 2021 roku kwota ta wzrosła o 43,6 mln zł i o 88,1 mln zł w odniesieniu do 2020 roku. Według opracowanej przez Główny Urząd Statystyczny delimitacji obszarów wiejskich, w 2022 r. fundusz sołecki posiadało 70,1% gmin wiejskich i gmin miejsko-wiejskich znajdujących się na obszarach aglomeracyjnych oraz 66,6% gmin wiejskich i gmin miejsko-wiejskich znajdujących się poza obszarami aglomeracyjnymi².

Mapa 1. Gminy posiadające budżet obywatelski lub fundusz sołecki w 2022 r.

W 2022 roku województwem z najwyższym udziałem gmin posiadających zarówno budżet obywatelski jak i fundusz sołecki było województwo opolskie 15,5%, a województwem z najmniejszym udziałem – województwo łódzkie 2,3%. Najwyższy odsetek gmin, które posiadały fundusz sołecki lub budżet obywatelski zanotowano w województwie opolskim 88,7%, a najniższy w województwie podlaskim 45,8%.

W przypadku cytowania danych Głównego Urzędu Statystycznego prosimy o zamieszczenie informacji: „Źródło danych GUS”, a w przypadku publikowania obliczeń dokonanych na danych opublikowanych przez GUS prosimy o zamieszczenie informacji: „Opracowanie własne na podstawie danych GUS”.

² Obszary aglomeracyjne znajdują się w granicach miejskich obszarów funkcjonalnych miast wojewódzkich lub miast liczących co najmniej 150 tysięcy mieszkańców, zob. [https://stat.gov.pl/statystyka-regionalna/jednostki-terytorialne/delimitacja-obszarow-wiejskich-dow-/](https://stat.gov.pl/statystyka-regionalna/jednostki-terytorialne/delimitacja-obszarow-wiejskich-dow/)

Opracowanie merytoryczne:
Urząd Statystyczny we Wrocławiu
p.o. Dyrektora Halina Woźniak
Tel: 71 371 64 00

Rozpowszechnianie:
Rzecznik Prasowy Prezesa GUS
Karolina Banaszek
Tel: 695 255 011

Wydział Współpracy z Mediami

Tel: 22 608 38 04

e-mail: obslugaprasowa@stat.gov.pl

- www.stat.gov.pl
- [@GUS_STAT](https://twitter.com/GUS_STAT)
- [@GlownyUrzadStatystyczny](https://www.facebook.com/GlownyUrzadStatystyczny)
- [gus_stat](https://www.instagram.com/gus_stat)
- [glownyurządstatystycznygus](https://www.youtube.com/glownyurządstatystycznygus)
- [glownyurządstatystyczny](https://www.linkedin.com/company/glownyurządstatystyczny)

Powiązane opracowania

[Zeszyt metodologiczny. Współdziałanie jednostek samorządu terytorialnego z mieszkańcami](#)

Temat dostępny w bazach danych

[Bank Danych Lokalnych](#)

[Budżet obywatelski](#)

[Fundusz sołecki](#)

Ważniejsze pojęcia

[Akt prawa miejscowego](#)

[Budżet obywatelski](#)

[Fundusz sołecki](#)

[Konsultacje społeczne](#)

[Uchwała](#)